

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.62.453>

УДК 070.19 (450)

Світлана Польовик,

ORCID 0000-0002-5960-527X,

кандидат наук із соціальних комунікацій,

завідувач відділу організації та використання документального фонду

Фонду Президентів України,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

3, проспект Голосіївський, м. Київ, 03039, Україна

e-mail: spolevik1968@gmail.com

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ МЕДІЙНИЙ ПРОСТІР

Мета дослідження. На прикладі «Української газети» визначити проблемні, тематичні та функціональні характеристики сучасної преси української діаспори в Італії. **Методологія** дослідження ґрунтується на застосуванні методів абстрагування і синтезу, а також контент-аналізу текстової інформації та текстових масивів. **Наукова новизна.** Розкрито та проаналізовано особливості типових тем для діаспорових видань, серед яких: поточні новини та події (інформація про поширення Covid-19 в Україні та Італії, поради іммігрантам щодо соціальної, медичної та юридичної підтримки під час пандемії), політичні та соціально-економічні новини в Україні (ключові події для участі українського уряду); матеріали про міждержавні відносини (інформація про взаємні офіційні візити вищих посадових осіб, зустрічі з міждержавних питань); геополітичні події (матеріали про події в інших країнах щодо іммігрантів); новини культури та освіти (інформація про культурно-освітні заходи); проблеми мігрантів (матеріали про діяльність української влади у галузі імміграційної політики, правил зайнятості, міграційної політики Італії). Крім того, встановлено прогалини у висвітленні української проблематики в «Українській газеті» та наголошено на публікації аналітичних матеріалів щодо сучасних подій в Україні, які можуть дати плоди в економічному, політичному та соціальному аспектах щодо іміджу України у міжнародному співтоваристві. **Висновки.** Встановлено, що видання виконує важливі завдання, в яких переважають інформаційні, культурні, освітні, іміджеві, організаційні та координаційні функції. Газета, яка публікує матеріали українською мовою та опікується українською проблематикою, має бажання зберегти етнічну ідентичність спільноти діаспори. Констатовано,

що дослідження засобів масової інформації в італійській діаспорі має велике значення для формування якісного альтернативного публічного простору, де українська діаспора має можливість висловити свою думку та вплинути на імідж України.

Ключові слова: українська діаспора, італійська преса, медіапростір, «Українська газета», Президент України, проблеми еміграції, імідж України, контент-аналіз.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Активізація діяльності української діаспори зумовлена низкою причин, в основі яких як глобальні геополітичні перетворення, розвиток міжнародних відносин між країнами, відкритість кордонів, інформаційна доступність, так і соціально-політичні процеси, що відбуваються на історичній батьківщині представників українського зарубіжжя. Вищезазначені причини створили сприятливий ґрунт для пробудження національної самосвідомості та інтересу до історичного минулого в діаспорі, що виразилося, перш за все, в активізації соціально-політичної, освітньої, культурної та благодійної діяльності діаспорних громадських організацій.

У цьому контексті цілком мотивованим виглядає виникнення і розвиток преси діаспори, яка є досить великим і, в багатьох країнах, впливовим сегментом глобального медіапростору. Зважаючи на те, що сучасні ЗМІ відіграють важливу роль у розвитку взаємин між країнами, благополучний імідж України багато в чому залежить від того, як її образ трактують зарубіжні інформаційні джерела, зокрема видання для українців за рубежом.

Увага діаспорних ЗМІ до суспільно-політичного життя в Україні зумовлена, перш за все, проєвропейським вектором розвитку української держави та загостренням українсько-російських відносин на фоні анексії Криму та підтримкою Росією сепаратистів на сході України. Наразі аналіз підходу до трактування резонансних подій в Україні, який сформувався в діаспорному медіапросторі, вкрай важливий для розуміння іміджу нашої держави.

Актуальність дослідження. На фоні досить ґрунтовно досліджених діаспорних видань Канади та США, які відіграли та продовжують відгравати важливу роль у національному самоусвідомленні та самоорганізації українського народу, діаспорні масмедіа Італії залишаються недостатньо вивченими. Наразі українська діаспора в Італії

– це одна з найчисленніших етнічних груп, яка зумовлює найбільшу кількість друкованих україномовних ЗМІ. Крім того ґрунтовні дослідження щодо змістовно-тематичної характеристики сучасних видань української діаспори на Апеннінах є малочисленими, що зумовлює актуальність і новизну цієї роботи.

Метою статті є визначення проблемно-тематичного змісту та основних функцій преси української діаспори на основі аналізу впливової італійської газети «Українське слово» як джерела формування інформаційно-бібліографічного бюлетеня «Україна у відгуках зарубіжної преси» Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Методи дослідження. У роботі застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема використано метод контент-аналізу як кількісно-якісний підхід для виявлення проблемно-тематичного наповнення діаспорного періодичного видання та його функціональних особливостей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Видання української діаспори на Апеннінах представлені «численими друкованими та віртуальними джерелами: газетами, часописами, бюлетенями, сторінками-вкладками в італійській пресі, а також суботнім ефіром на телевізійному каналі Vabel TV (телебачення SKY)» [1, с. 60]. Значного поширення набули «Українська газета», часопис «До світла», газета «Європейський українець», «Без кордонів», інтернет-видання «Лелеки», журнал «Україна» [4, с. 117].

Щомісячне україномовне друковане видання «Українська газета» в Італії, яке має наклад 23 тис. примірників, є одним із найвпливовіших серед українців, які проживають в Італії [8]. Газета висвітлює життя українців у цій країні, проблеми італійського еміграційного законодавства, а також широкий спектр актуальних культурних, соціальних, політичних та спортивних подій, пов'язаних як з Італією, так і з Україною [5]. На думку С. Дель Гаудіо, «роль ЗМІ посилюється з часом, особливо серед покоління, яке народилося в Італії або у дитинстві мігрувало в цю країну» [2, с. 68].

Основною категорією аналізу стала проблематика повідомлень «Української газети», що видається за підтримки української діаспорної спільноти [6]. Об'єктом дослідження стали 24 випуски інформаційно-бібліографічного бюлетеня «Україна у відгуках зарубіжної пре-

си», на сторінках якого подано оперативну, актуальну інформацію про Україну, опубліковану зарубіжними ЗМІ [7]. Для отримання точнішої і об'єктивнішої картини щодо загальноукраїнської проблематики, яка формується в онлайн-версії «Української газети», вибірка матеріалів проводилася протягом 2020 р.

Основою дослідження стало проведення кількісно-якісного аналізу проблемно-тематичного характеру обраних матеріалів з метою подальшої змістовної та функціональної інтерпретації виявлених закономірностей. Проблемно-тематичний зміст «Української газети» визначається її метою та завданнями, пов'язаними з наданням інформаційної підтримки українцям, які проживають в Італії. Всі проаналізовані новинні повідомлення були розбиті на кілька тематичних блоків, які торкаються подій, що викликали світовий резонанс і найбільш неоднозначні оцінки з боку ЗМІ різних країн.

Українсько-італійська проблематика онлайн-версії газети представлена у розділах «Домівка», «Актуальне», «Українська Італія», «Вивчаємо закони», «Світ», «Про нас», «Подорожі», «Гроші». Найбільш наповненим українською проблематикою є розділ «Українська Італія», матеріали якого і склали основу вибірки нашого дослідження.

За результатами контент-аналізу публікацій було визначено типовий набір проблемно-тематичних рубрик «Української газети», зокрема:

- актуальні новини та події (інформація про поширення Covid-19 в Україні та Італії, поради емігрантам щодо соціального, медичного і правового забезпечення тощо). Найчастіше публікуються матеріали, які інформують про заходи протидії розповсюдження коронавірусу в Італії та надають рекомендації українцям, які тут проживають, щодо отримання пін-INPS для надання соціальної допомоги під час епідемії («Як виробити PIN INPS» (04.04.2020)). Видання також доводить до відома емігрантів стан справ щодо поширення коронавірусу на їх історичній батьківщині («Covid-19. Україна занурюється в хаос першої хвилі, як Італія навесні» (23.09.2020));
- політичні та соціально-економічні українські новини (матеріали про діяльність представників органів влади, повідомлення про резонансні події, аналітичні й прогностичні огляди реформ в Україні тощо). Оглядачі аналізують прийняття змін до деяких законів України щодо діяльності органів суддівського управління («Судова

- реформа «Слуг народу» змусить українців шукати справедливості в судах за кордоном» (05.02.2020)). Не залишилася газета осторонь від обговорення протестних акцій, організованих підприємцями в столиці України, у відповідь на запланований урядом локдаун з 8 по 24 січня 2021 р. («Протести і бійки з поліцією на Майдані» (16.12.2020)). Видання опікується такою соціальною проблемою, як одностатеві шлюби, які вже узаконені в Італії, і наразі в Україні можуть запровадити як не шлюби, то хоча б партнерство між людьми тієї ж статі («В Україні вперше «узаконили» одностатеві стосунки» (12.11.2020));
- матеріали про міждержавні відносини (інформація про взаємні офіційні візити перших осіб, про зустрічі з приводу міждержавних питань, приклади партнерства та ін.). У цьому контексті переважають повідомлення про офіційний візит до Італії і Ватикану Президента України В. Зеленського («Зеленський зустрівся із Папою та подякував за підтримку України» (08.02.2020)). Зокрема, «Українська газета» інформує про кадрові зміни в дипломатичному корпусі Італії («Зеленський призначив послом України в Італії Ярослава Мельника» (27.09.2020)). До означеної рубрики слід віднести і критичні публікації на адресу представників української влади, зокрема щодо міністра внутрішніх справ України А. Авакова, який має в Італії віллу з 26 кімнат («Розкішна вілла Авакова в Італії: у міністра дали коментар» (09.03.2020)). Окремою темою низки публікацій стало обговорення долі нацгвардійця Віталія Марківа, звинуваченого у причетності до вбивства італійського фотографа А. Рокеллі на Донбасі у 2014 р. («Після 3 років в'язниці, апеляційний суд Італії виправдав нацгвардійця Марківа» (03.11.2020)). Враховуючи дедалі більший інтерес італійських компаній до інтернаціоналізації в Україні, газета висвітлює діяльність Торгово-промислової палати Італії щодо запровадження безкоштовного проєкту для українських компаній, що охоплює сфери сільського господарства та тваринництва («Італія розширюватиме співпрацю з українськими агрокомпаніями» (26.11.2020));
 - геополітичні новини (матеріали про події в країнах Євросоюзу, актуальні для мігрантів тощо). Оглядачі коментують проблеми міграційного законодавства Румунії, в результаті порушення якого тисячі українців без належної перевірки змогли отримати громадянство

- («У Румунії розслідують надання громадянства тисячам українців та росіян без належної перевірки» (30.01.2020)). «Українська газета» висвітлює проблеми країн Європейського Союзу в контексті закриття кордонів для мандрівників з України через збільшення кількості нових заражень на Covid-19 («Євросоюз не відкриватиме кордонів для українців після 1 липня» (29.06.2020)) та, зокрема, транспортного сполучення Румунії та України («Румунія припинила авіасполучення з Україною» (09.10.2020));
- культурно-освітні події (матеріали про культурні та освітні проекти, заходи та ін.). Означена тематика досить часто представлена на шпальтах «Української газети». Серед згадуваних культурних подій, пов'язаних з українською діаспорою спільнотою в Італії, слід назвати проведення першого конкурсу краси «Міс Діаспора Україна» («Перший конкурс краси українок в Італії» (03.01.2020)), літературного конкурсу молодих українок Італії («Молодих українок Італії запрошують до участі в літературному конкурсі» (06.02.2020)), літературного конкурсу імені Марусі Бек («Українка із Італії серед переможниць літературного конкурсу імені Марусі Бек» (05.11.2020)), творчу зустріч із двома сучасними українськими письменниками Андрієм Курковим та Тарасом Вашуком («У Римі відбудеться зустріч із письменником Андрієм Курковим» (24.02.2020));
 - «еміграційна» рубрика (матеріали про діяльність італійської влади в сфері еміграційної політики щодо правил в'їзду, працевлаштування та ін.). Означена рубрика надає відомості мігрантам про їх права, зокрема стосовно поправок, які змінюють контракт, умови праці та оплату домашніх працівників і доглядальниць в Італії («Із жовтня в Італії змінюються умови роботи домашніх працівників та нянь» (12.11.2020)), про права українців, які очікують легалізації в Італії, щодо медичного обслуговування на однакових із італійцями умовах («Українці, що очікують легалізації в Італії, можуть звертатися до лікарів» (04.12.2020)). Заслужує на увагу публікація довідкової інформації для представників української діаспори в Римі, куди увійшли контакти дипломатичних представництв, церков і релігійних установ, ЗМІ і навчальних закладів, підприємств і профспілкових та культурних асоціацій («Довідник українців в Римі. Корисні адреси. Ми збрали для вас українські адреси у Римі» (16.01.2020)).

Отже, аналізуючи проблематику «Української газети» в Італії, з'ясовано, що першочерговим оглядачі вважають висвітлення актуальної як для України, так і для Італії тематики (25 %), яка здебільшого стосується поширення пандемії Covid-19, що спричинила глобальну світову кризу (Рис. 1).



Рис. 1. Відсотковий розподіл проблемно-тематичного змісту діаспорного видання «Українська газета» в Італії

За результатами дослідження, стало відомо, що політичні та соціально-економічні українські новини досить часто з'являються на шпальтах діаспорного видання в Італії (20 %). Не обходять увагою оглядачі діяльність Президента України В. Зеленського та вітчизняних урядових структур. На жаль, не завжди тональність сповіщень у даному контексті є позитивною.

Проблеми міжнародних відносин між Україною, Італією та Європейським Союзом перебувають у фокусі постійної уваги «Української газети» (19 %). Зокрема, українсько-італійське співробітництво розглядається в контексті налагодження взаємодії у галузі міжнародної політики, економіки, освіти, науки та культури.

Серед пріоритетних тем – культурно-освітні заходи в Італії, пов'язані з українською діаспорною спільнотою, які культивуються в таких сферах, як література та мистецтво (14 %).

Будучи в геополітичному вимірі європейською державою, Україна згадується на шпальтах видання, перш за все, в контексті транспортного сполучення з країнами Європейського Союзу, зокрема з Румунією (10 %).

Досить активно оглядачами формується «еміграційна» рубрика, яка покликана допомогти мігрантам ознайомитися з італійським законодавством загалом та еміграційними правилами, зокрема (12 %).

Як засвідчив контент-аналіз публікацій «Української газети» в Італії, тематичне поле, присвячене Україні, залишається досить широким. Водночас в кількісному плані переважають теми, пов'язані з висвітленням подій, що відбуваються в Україні, процеси розвитку міжнародних відносин України та Італії, організація спільних культурно-масових заходів тощо. Слід відмітити негативний контекст низки публікацій щодо подій в Україні.

У своїй основі аналіз проблемно-тематичного змісту матеріалів діаспорного видання дає змогу зробити певні висновки і підкреслити її особливе значення для формування та підтримки позитивного іміджу України в Італії. Зокрема, можна сказати, що «Українська газета» виконує важливі соціальні функції, серед яких, на наш погляд, домінують інформаційно-роз'яснювальна, культурно-освітня, рекламно-іміджева та організаційно-координаційна.

Оповідання читацької аудиторії про події в Італії та Україні дозволяє виданню повною мірою реалізувати інформаційно-роз'яснювальну функцію, в основі якої – прагнення задовольнити потреби аудиторії в поданні відомостей про актуальні події, розвиток ситуації, основні тенденції, прогнози і перспективи.

Публікація культурно-освітніх матеріалів призначена для усунення культурного і духовного розриву між населенням Італії та діаспорою. Проведення діаспорними організаціями в Італії масштабних культурно-освітніх заходів, можливість висловити свою суспільно-політичну позицію стає можливим в результаті організаційної роботи, і «Українська газета», в такому розумінні, є не просто інформатором аудиторії, але і модератором події, через яку суспільство долучається до різних заходів.

Не менш важливою є і рекламно-іміджева функція видання, оскільки повноцінне освітлення подій, оперативна реакція на те, що відбувається, здатність провести на високому рівні різні заходи з залученням великої кількості людей сприяє формуванню іміджу українських діаспорних громадських організацій як діяльних, підприємливих, впливових та дозволяє завоювати довіру членів організацій, знімає упередження і стереотипи.

Крім того «Українська газета» має ще одну надзвичайно важливу місію, яка виходить за рамки інформаційної – це реалізація організа-

ційно-координаційної функції, яка базується на висвітленні механізмів дій для мігрантів, зокрема сприяння юридичній освіченості читацької аудиторії [3].

Висновки, практичне значення та перспективи дослідження. Як свідчить проведене нами дослідження, «Українська газета» в Італії виходить за рамки інформаційного джерела і є основним сегментом процесу суспільної інтеграції та забезпечення життєдіяльності діаспори в різних сферах суспільного розвитку країни її проживання. Водночас виданню, яке публікує матеріали українською мовою та опікується українською проблематикою, властиве прагнення до збереження етнічної ідентичності діаспорної спільноти. Ми можемо зробити висновок про те, що українські діаспорні ЗМІ є найважливішою частиною інфраструктури діаспорної спільноти, куди входять інституалізовані форми самоорганізації, де ЗМІ інтегруються, стають органічною частиною діаспорної активності. В цьому контексті «Українська газета» в Італії – це одне з якісних видань, яке безпосередньо впливає на формування ціннісних орієнтацій як своїх читачів, так і іміджу України в цілому. Однак нам би хотілося бачити більше ґрунтовних аналітичних матеріалів щодо висвітлення актуальних подій, які відбуваються в Україні, що може принести свої плоди в економічному, політичному та соціальному аспектах сприйняття України міжнародною та, зокрема італійською спільнотою.

Отримані висновки дають змогу обґрунтувати необхідність проведення контент-аналізу матеріалів масмедіа, за результатами яких ЗМІ зможуть оптимізувати свою діяльність, зробивши її ефективнішою.

Перспективним ми вважаємо проведення дослідження українських діаспорних ЗМІ в контексті аналізу цільових аудиторій видань і діаспорних груп в цілому з метою вивчення звернення до діаспорних ЗМІ як основного джерела інформаційного медіапростору.

Список бібліографічних посилань

1. Гінда О. М. Українська преса в Італії: від історії до сучасності. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского*. 2013. Т. 25 (64), № 1. С. 55–60.
2. Дель Гудіо С. Італізм в українськомовних ЗМІ Італії. *Стиль і текст*. 2013. № 14. С. 66–73.
3. Козачок М. *Українська газета в Італії*. URL: <https://narodna.prawda.com.ua/life/46ebfec86b5ca/> (дата звернення: 22.12. 2020).

4. Одинець С. Українські мігрантські онлайн-ресурси в країнах Західної Європи у просторі комунікування українців. *Українознавчий альманах*. 2012. № 7. С. 117–118.

5. Сороневич М. *Українські засоби масової інформації в Італії*. URL: <http://www.gazetaukrainska.com/2009-12-17-14-42-49/2010-01-04-13-51-17/722-2010-08-03-15-07-16.html/> (дата звернення: 22.12.2020).

6. Тимошик М. С. *Українська книга і преса в Італії* : монографія. Київ, 2015. 352 с.

7. Україна у відгуках зарубіжної преси. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=114&Itemid=452 (дата звернення: 22.12.2020).

8. Українська газета. URL: <https://www.gazetaukrainska.com/> (дата звернення: 22.12.2020).

References

1. Hinda, O. M. (2013). *Ukrainska presa v Italii: vid istorii do suchasnosti* [Ukrainian press in Italy: from history to the present]. *Uchenie Zapiski Tavricheskogo Nacionalnogo Universiteta Imeni V. I. Vernadskogo*, 25 (64), 1, 55-60. [In Ukrainian].

2. Del Hudio, S. (2013). Italizmy v ukrainskomovnykh ZMI Italii [Italianism in the Ukrainian language media in Italy]. *Styl i ekst*, 14, 66-73. [In Ukrainian].

3. Kozachok, M. *Ukrainska gazeta v Italii*. [Ukrainian newspaper in Italy]. Retrieved December 22, 2020 from <https://narodna.pravda.com.ua/life/46ebfec86b5ca/> [In Ukrainian].

4. Odynets, S. (2012). *Ukrainski migrantski onlain resursy v krainakh Zakhidnoi Yevropy u prostori komunikuvannia ukraintiv*. [Ukrainian migrant online resources in Western Europe in the Ukrainian community]. *Ukrainoznavchyi Almanakh*, 7, 117-118. [In Ukrainian].

5. Soronevych, M. *Ukrainski zasoby masovoi informatsii v Italii*. [Ukrainian media in Italy]. Retrieved December 22, 2020 from <https://www.gazetaukrainska.com/> [In Ukrainian].

6. Tymoshyk, M. S. (2015). *Ukrainska knyha i presa v Italii*. [Ukrainian book and press in Italy]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

7. *Ukraina u vidhukakh zarubizhnoi presy*. [Ukraine in the reviews of the foreign press]. Retrieved December 22, 2020 from http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=114&Itemid=452 [In Ukrainian].

8. *Ukrainska hazeta*. [Ukrainian newspaper]. Retrieved December 22, 2020 from <https://www.gazetaukrainska.com/> [In Ukrainian].

Svitlana Poliovyk,

ORCID 0000-0002-5960-527X,

PhD in Social Communications,

Head of the Department of Organization and Using of Documents
of the Fund of the Presidents of Ukraine,

Vernadsky National Library of Ukraine,

3, Holosiivskiyi ave., Kyiv, 03039, Ukraine

e-mail: spolevik1968@gmail.com

PUBLICATIONS OF UKRAINIAN DIASPORA AS AN ALTERNATIVE MEDIA SPACE

Purpose of the article. The problem, thematic and functional characteristics of the modern press of the Ukrainian diaspora in Italy are identified using the example of "Ukrainian Newspaper". **Methodology** of the research based on the use of abstraction and synthesis methods, as well as on the content analysis of the content of text information and text arrays. **Scientific novelty.** The features of typical topics for diaspora publications are revealed and analyzed, in particular: current news and events (information about the spread of Covid-19 in Ukraine and Italy, advice to immigrants about social, medical and legal support in a pandemic), political and socio-economic news in Ukraine (key events for the participation of the Ukrainian government) materials about interstate relations (information about mutual official visits of senior officials, meetings with interstate issues); geopolitical events (materials about events in other countries by immigrants) news of culture and education (information about cultural and educational events); problems of migrants (materials about the activities of the Ukrainian authorities in the field of immigration policy, employment rules, migration policy in Italy). In addition, gaps in the coverage of Ukrainian topics in the Ukrainian Gazette were identified and it was proposed to add analytical materials on current events in Ukraine, which could bear fruit in the economic, political and social aspects of Ukraine's representation in the international community. **Conclusions.** It was found that the publication fulfills important tasks in which information, cultural, educational, image, organizational and coordination functions prevail. The publication, which publishes materials in Ukrainian and deals with Ukrainian issues, wants to preserve the ethnic identity of the diaspora community. It is noted that the study of media in the Italian diaspora has great importance for the formation of a high-quality alternative public space, where the Ukrainian diaspora has the opportunity to express their opinion and influence the image of Ukraine.

Keywords: ukrainian diaspora, italian press, media space, "Ukrainian Newspaper", President of Ukraine, problems of emigration, the image of Ukraine, content analysis.

Стаття надійшла до редакції 17.12.2020 р.